

HANS URS VON BALTHASAR

Molitev k Svetemu Duhu

*Deus qui diligentibus te
bona invisibilia praeparasti:
Infunde cordibus nostris
tui Amoris affectum,
ut te in omnibus
et super omnia diligentes
promissiones tuas
quae omne desiderium superant
consequamur.*

»Bog, tistim, ki te ljubijo, si pripravil nevidne darove.«

Bog: s tem imenom Te moramo klicati, čeprav bi Te raje pustili neimenovanega. Za nas so vsa imena dokončna, ker kažejo na to, ki ni ono in ono. A ko se naše tako omahljivo srce približuje Tebi, tedaj ne bi rado zadelo ne ob to ne ob ono, kakor voda udarja ob kamne v rečni strugi, ampak bi se, utrujeno in ranjeno od toliko nasproti zalučanih objektov, želelo povsem izliti v Tvojo neskončnost. Ali ni nekoč Tvoj angel rekel: »Kaj raziskuješ moje ime? Čudovito je.« Dovolj, da odložimo Tvoje ime in ga tako rekoč prečrtamo. Skozenj gledamo kakor skozi okno Tebe, Neizrekljivega, in Te prosimo: če naj bi nam Tvoje ime kdaj postalo kakor kamen, ki nas rani, in neprosojna posest, tedaj ga odplavi proč in nam daj, da se izlijemo v morje Tvoje brezmejnosti. Zakaj trpiš, da Ti dajemo ime, in si celo sam pred ljudmi daš ime? Gotovo zato,

Hans Urs von Balthasar, Gebet um den Geist, v: Spiritus Creator. Skizzen zur Theologie III, Johannes Verlag Einsiedeln 1967, 472–479. Z dovoljenjem prevedel Anton Štrukelj.

ker si Ti Bog in ne mi. Zato Te ne smemo zamenjevati s seboj in svojimi možnostmi in hrepenenji ter vedno višjimi preseganji. Ne, tega ne bi radi. V svojem stremljenju k Tebi ne bi radi našli sebe; v Tebi ne bi radi videli le svojega ideala, ki ga sami zasnujemo in nekako osvojimo, da bi končno spet pristali pri sebi in zrli v lastno ogledalo. Zato nam bodi Ti na prvem mestu, nikakor ne naš jaz. Onkraj vseh naših neizrečenih hrepenenj sprejmi svoje božje ime, ki nam to zagotavlja. Radi bi prišli k Tebi. Če pa končno smemo odložiti svoja imena in svoj jaz, ki se nam pogosto dozdeva kot ječa, je to mogoče samo tako, da smo Tvoj jaz, ki ga Ti hočeš in odobravaš.

Prošnjo »Te ljubijo« izgovarjamo nepoudarjeno, skoraj v zadregi, ker nam ne pride na misel druga beseda, da bi Te opozorili na tok svojega bitja, ki teče v smrt in se s tem izliva v Tvojo neskončnost, naj hočemo ali ne. Oklepamo se zemeljskega življenja in smo ga hkrati že vnaprej naveličani. Ljubimo ga kot poslavlajoči, ki še enkrat tesno stisnejo na srce tisto, kar tako in tako mineva. Na trenutke se nam posreči pokriti robove minljivosti, pogledati v središče slike in se v njej povsem umisliti. A le podoba nas samih se spoji s Podobo. Sredi te poroke, ki naj bi ostala, spet začenja teči lastni jaz in nas spominja, da obstajamo samo v minevanju. In prav tam, kjer se zdi, da sta ohranjanje in odtekanje eno, gre tek življenja brez nas naprej. Onkraj nas se osamosvoji otrok in nam uide na svojih nogah. A končno se lahko postavljamo, kakor hočemo. Naj se oklepamo minljivega ali ga pustimo oditi, vedno preigramo sami sebe. In to vemo. In neke vendarle pritrjujemo svojemu najglobljemu bistvu. – Več kot to privolitev trenutno nočemo označevati za »ljubezen«. – Privolitev z voljo ali proti volji, na vsak način izsiljena privolitev. Tudi če bi naredili samomor, bi s to končnostjo izrazili le svojo neizpolnjenost. To bi bil še enkrat (seveda nespameten) način, da priznamo smer svojega toka.

Ta smer nam kaže na »nevidne dobrine«. Ne le naše oko, tudi naše srce in naš duh si jih ne predstavljajo. Vse dobrine, o katerih imamo kakšen pojem, bolehajo zaradi neozdravljivega protislovja: po njih stremimo in smo jih vnaprej naveličani. Moramo poseči

po njih, ker sami pri sebi nimamo dovolj zalog, da bi prezimili; pa jih vendar ne moremo shraniti, ker nam utečejo. Izgubimo jih ali pa dobrine same izgubijo svoj sijaj, svojo novost, svojo privlačnost. Za seboj pustijo plehko in omledno praznino. Zato se po novih dobrinah ne oziramo okrepljeni, osveženi, ampak utrujeni in izčrpani. Ponovno imamo v ustih okus brezplodnosti in zelo dobro vemo, da nam bo preostal tudi od naslednje in še naslednje pustolovščine. Kaj naj storimo, naš Bog? Kam naj se razgledujemo? Ti sam nam poveš. Ti si nam pripravil nevidne dobrine. Neoprijemljive za naša hrepenenja, ki jih imamo za ljubezen. Pripravljene so nam onkraj velikega prepada in prepad se imenuje: umreti. Radikalno odmreti takšni ljubezni, ki varljivo obeta, da je vse naše stegovanje v neskončnost. Takšni želji naj se odrečemo. To pomeni zatajiti samega sebe. To je nečedna, sebično skaljena, pomešana želja, ki hoče vedno oboje: Tebe in nas. Tebe za nas, nas v Tebi. Domišljamo si, da pripadamo dobrinam, ki nam ostajajo vedno znova vidne in dosegljive v vseh preseganjih. Sploh ne vemo, ali naj ne kar povsem zatrli besedo ljubezen, kadar govorimo o svojem odnosu do Tebe. Kot ustvarjena bitja občutimo ukoreninjeno potrebo po svojem Izvoru, žgoče in votlo. Toda te votline mi sami ne moremo zapolniti s pravo ljubeznijo do Tebe. Ne moremo zgraditi mostu, ki vodi od nas k Tebi in Tvojim nevidnim dobrinam. Čeprav si nas ustvaril k sebi in nam obljubil nevidne dobrine. Ne moremo se Ti prepustiti v odpovedi sebi, v iskrenem kesanju, če nas ne očisti Tvoj Duh, če nas ne odtrga od nas in ponese onkraj brezna.

»Vlij v naša srca čutenje svoje ljubezni.«

Vlij jo: Ti sam bodi žuboreči Studenec v nas, kajti naš tok nas ne prinese do Tebe. Bodi dež v naši suši, bodi reka skozi našo pokrajino, da bo v Tebi našla svoje središče in vzrok svojega brstenja in plodov. Ko Tvoja voda v nas obrodi liste in sadove, jih ne bomo imeli za svoje poganjke in dosežke, saj prihajajo. Zato jih bomo

vnaprej spravili k nevidnim darovom pri Tebi. Ti moreš razpolagati z njimi, kakor hočeš. So sadovi iz naše dežele, a podaril si nam jih Ti. Ti jih moreš porabiti zase ali za nas. A nas je zelo veliko. Ti moreš tisto, kar morda kdo pridelal v obilju, prihraniti za drugega, ki nima ničesar. Nobeno drevo vendar ne uživa svojih sadov. Napraviti mora le zrna, da padejo v pravo zemljo in nastane novo sadno drevo. Kaj pa sladki sadež, ki ga drevo proizvede s tako skrbno umetnostjo: za koga? Za ptice, za črve. In končno za lastnika drevesa. In še bolj končno: za vsakega lačnega, ki gre mimo. Tvoja drevesa, Bog, to vedo, mi pa tega ne vemo. V sebi nosijo skrivnost podaritve. Te skrivnosti se moramo mi šele naučiti. Drevesa ne govorijo: jaz. Mi pa govorimo »jaz« in se moramo šele od Tebe naučiti reči »Ti«. Nismo mi žuboreči studenci, Ti si tok, pihljajoči dih ljubezni. Ti si Bivajoči, ker si Nesebični. Osebe v Tebi niso nepremične točke, ampak lebdeči odnosi, oblike podaritve; niso utrdbe, ki bi jih morali osvojiti, ampak odprtosti, katerih postane deležen le, kdor prepuščen Tebi izstopi iz svoje trdnjave. Čutenje ljubezni, ki ga prosimo od Tebe, si Ti sam. Ti, Oče, daješ vso svojo božanskost Sinu. Ti si Oče samo s tem, da se daješ. Ti, Sin, vse sprejemaš od Očeta in nočeš biti pred njim nič drugega kakor Sprejemajoči in Vračajoči: v ljubeči pokorščini predstavljaš in poveljučuješ Očeta. Ti, Duh, si edinost obeh medsebojnih podarjanj, njun »midva« kot novi »jaz«, ki kraljevsko, božansko obvlada oba. Ti si poosebljena Ljubezen, ki v obeh želiš edino to, da bi te okronala popolna ljubezen: v podaritvi opuščaš vsako svoje načrtovanje in razpolaganje, zato da bi ljubezni na njenem mestu izročil kraljevanje.

Ali je morda ta Duh, za katerega Te prosimo, že sam povzetek vseh nevidnih dobrin? Ah, žal je za nas uboge grešnike tako zelo neviden, skoraj v vsem nasprotni del tistega, kar cenimo in poželimo. On je vendar Tvoj Duh, ne naš; Ljubezen na Tvoj način, ne naš. In če v vseh odločilnih okoliščinah terja naše darovanje, tedaj potrebuje vedno prav tisto, kar smo nameravali obdržati – pod najboljšimi pretvezami, da bomo tisto uporabljali v večjo Tvojo čast, a tudi svojo. Vedno naj bi ostalo nekaj za nas, individualno ali kolektivno. Tvoj Duh mora vedno z blago močjo spreminjati

in obračati našo smer. Poganjke, ki divje rastejo na tleh, mora neizprosno privezovati na svoj špalir, in tiste, ki fantastično silijo v praznino, priviti na trd, realističen les. Kar imenujemo zemeljsko ljubezen in kar je večinoma samoljubje, mora Duh prešiniti z nebeško; in kar imenujemo nebeško ljubezen in kar je večinoma utvara, mora preizkusiti ob zemeljski. Duh nam kaže življenje Tvojega Sina, njegov križ. Tu sta združena nebo in zemlja, v tem trdo zloženem križanju. Bolj preprosto ne gre. Ta križ naj vsak dan jemljemo nase. Dnevno naj v vseh rečeh odmiramo sebi, da bi bili v Kristusu novi človek. In novi človek pripada nevidnim dobrinam, a ne razpolaga sam s seboj. Od časa do časa morda začuti nekaj od vetja in vonja Duha, božjega dihanja med Očetom in Sinom. A niti Duh (ki veje, kjer hoče) niti človek v svojem vetru nima kaj pokazati. Poganja na nedoločljivem prostoru med nebesi in zemljo.

»Da Te bomo v vseh stvareh in nad vse ljubili.«

Prav to je naše skrivnostno lebdenje med Teboj in svetom, ki ga mi sami ne moremo pojasniti; še manj pa ga moremo dopovedati drugim, ki nas začudeno gledajo. V Tvojem Duhu se učimo ljubiti Tebe v vseh stvareh. Ljudje menijo, da tedaj ne ljubimo stvari zares, ne zaradi njihove dobrote. Ne razumejo, kaj nam hoče povedati Tvoj Duh: da si namreč Ti utelešenje vse dobrote, da so vse stvari dobre in ljubezni vredne zaradi Tebe, v Tebi in v naravnosti nate. Da, omejenih stvari ni mogoče ljubiti drugače kakor z omejeno ljubeznijo, razen če jih gledamo v Tebi, Neomejenem, in jih ljubimo v Tvoji luči in skupaj s Teboj, v ljubezni, ki ni več končna. Tedaj pa res ljubimo Tebe v njih, boljše in najboljše v Dobrem. Ker jih Ti hočeš in ustvarjaš ter ljubiš v njihovi ustvarjenosti, ni govora o tem, da jih ne bi ljubili tudi mi, takšne, kakršne so in kakor jih Ti hočeš imeti. A da bi Tebe ljubili v vseh stvareh, moramo Tebe ljubiti nad vse. Da bi bili zvesti zemlji, moramo biti zvesti Tebi, Oče v nebesih. Sicer postane naša ljubezen tragičen boj in se konča v

laži in ukinitvi sebe. Tvoj Duh naj nas zato uči, naj se odpovemo vsem ljubljenim stvarjem zaradi Tebe. Ne jih zanemarjati, ampak voditi k Tebi – tako rekoč s sunkom ljubezni, ki jih osvobaja, da se bodo kotalile na Tvoji stezi. Če je sunek ljubezni, tedaj vzamejo našo ljubezen s seboj in drug drugemu smo omogočili zmenek pri Tebi. Tvoj Sveti Duh je tako svoboden, da vedno navaja tudi k temu, da drugemu dajemo prostost. Med nami in ustvarjenimi bitji naj vladajo prostori božje svobode. Naj se ne lepimo drug na drugega kakor bitja brez duha, ampak naj bo naša ljubezen prežarjena z odpovedjo. Vsi, ki pridejo v stik z našo ljubeznijo, naj bodo svobodnejši do Boga, do drugih in sami do sebe. To je spoštljivo dajanje svobode, ker vemo: za to osvoboditev je bila prelita Božja kri. To je dajanje svobode, ki ne izvira iz naše oblasti in popolnosti, ampak se uresničuje v svobodnem služenju Božji svobodi, v našem dajanju prostora za Božjega Duha, ki je duh nesebičnosti in pokorščine. V vseh stvareh in nad vse naj bi Te ljubili: kako razgiban, ustvarjalen prostor se nam tu odpira! Stvari so nam lahko čisto blizu. V njihovem objemu se nam dozdeva, da Te moremo od same bližine kar prijeti. Stvari pa so lahko tudi povsem daleč in tuje; tedaj se zdi, da si z njimi izginil tudi Ti. – Toda nenadoma vemo: Tebe naj bi ljubili nad vse. Njihova daljava odpira nove prostore k Tebi, stvari Te razodevajo. Kmalu pa nas Tvoja svobodna ljubezen do stvari spet pošilja k njim. To je nenehno valovanje, ki se nikoli ne umiri. Ti nisi svet in ga ne potrebuješ, a vendar nočeš biti brez njega: svet kaže na Tebe edinega, Ti pa spet kažeš nanje. Svet dvoumno kaže nate: Ti si v njem, a tudi nad njim; v njem si samo, ko si in smeš biti nad njim. Svet kaže nate s svojo polnostjo in svojo praznino, svojo bližino in svojo daljavo, svojo srečo in svojim bridkim, grenkim razočaranjem. Ti pa nasprotno enoumno kažeš nanj. Tvoj prst pomeni: naročilo, prinašanje Tvoje ljubezni v svet. Daj, torej, da Te bomo ljubili pred vsem, v vseh stvareh in nad njimi. Potem bomo mogli skupaj s Teboj enoumno ljubiti stvari. Potem nam bo dar Tvojega sveta kakor velikansko preobilje, ki nam nenadejano pripada kakor plačilo za to, da smo skušali Tebe, troedino Ljubezen, ljubiti nad vse.

»In tako dosegli obljube, ki presegajo vse hrepenenje.«

Zdaj je presežena pregrada, ki je obstajala v našem hrepenenju. Vedno smo hoteli meriti Tvoje izpolnitve ob meri naših hrepenenj. Mislili smo, da od Tebe ne moremo zahtevati več, kakor obseže naša votlina. Ker pa je Tvoj Duh začel veti v nas, smo začutili veliko večje prostore, tako da nam je naša mera postala nepomembna. Začutili smo aro in poroštvo povsem drugačne svobode, začutili smo obljubo, ki se je po Duhu že začela izpolnjevati in nam je s tem dala neko gotovost. In te gotovosti si ne bi znali razložiti brez besede in dejanja Jezusa Kristusa, ki nam je govoril o Božjem kraljestvu in njegovi razstrelivni moči. Govoril nam je o klasju, ki umrje v zemlji in obrodi sad; govoril nam je o pripravljanju bivališč pri Očetu ter da nas bo vzel s seboj. Obljubil nam je svojega in Očetovega Duha, ki nam vse razlaga. Obljuba je v njem že izpolnjena: Jezus je večna vez med Bogom in vsemi njegovimi ustvarjenimi bitji. Izpolnjena je tudi druga obljuba: poslal nam je svojega obljubljenega Duha. In tako se izpolnjuje tudi tretja obljuba, ki je plapolajoči Duh sam v osebi: On nas vodi k izpolnitvi. To dela nezmotljivo, če smo pripravljeni, da nas prekosi v naših hrepenenjih. Hrepenenje vseh svetovnih verstev navsezadnje pomeni, da pridemo onkraj lastnih hrepenenj. Pa vendar nočemo reči, da to hrepenenje, ta žeja po Absolutnem ni nič, ker si jo Ti vsadil v nas. Rešitev moreš prinesiti samo Ti v svoji troedini ljubezni. Mi sami se moramo izročiti, da bi nas Ti potrdil v svoji ljubezni. Od samega začetka smo bili dar, ki si nam ga Ti podaril. Vse Ti vračamo. Razpolagaj z nami po svoji volji. Daj nam le svojo ljubezen in milost, kajti to presega vse naše hrepenenje. In tako je dovolj.